

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Publikace inspirované Deníkem Anne Frankové

Natálie Bisová

Olomouc 2024

Mgr. Milan Mašát, Ph.D., MBA

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedené zdroje a literaturu.

V Olomouci, dne 17. 6. 2024

.....

Natálie Bisová

Anotace

Jméno a příjmení:	Natálie Bisová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Milan Mašát, Ph.D., MBA
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Publikace inspirované Deníkem Anne Frankové
Název v angličtině:	Publications Inspired by Anne Frank's Diary
Zvolený typ práce:	Bakalářská práce
Anotace práce:	Bakalářská práce „Publikace inspirované Deníkem Anne Frankové“ se zaměřuje na publikace, které souvisí s Deníkem Anne Frankové a popisuje, jakým způsobem jsou tato díla spojeny. Součástí práce je i tematika II. světové války a holocaustu. Nedílnou částí je pak rozbor Deníku Anne Frankové, její osoby a další okolnosti.
Klíčová slova:	Holocaust, Deník Anne Frankové, druhá světová válka, Židé
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis "Publications inspired by the Diary of Anne Frank" focuses on publications that are related to the Diary of Anne Frank and describes how these works are connected. Part of the thesis is also the topic of World War II and the Holocaust. An integral part is an analysis of the Diary of Anne Frank, her person and other circumstances.
Klíčová slova v angličtině:	Holocaust, Anne Frank's Diary, The Second World War
Přílohy vázané v práci:	---
Rozsah práce:	35
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Úvod.....	5
1. Historický kontext.....	6
1.1 Druhá světová válka	6
1.2 Druhá světová válka v Nizozemí	7
1.3 Holocaust.....	8
2. Dětské deníky z II. světové války	10
3. Deník Anne Frankové	12
3.1 Život Anne Frankové.....	12
3.2 Deník Anne Frankové.....	14
3.3 Kontroverze týkající se Deníku	16
4 Publikace inspirované Deníkem Anne Frankové	18
4.1 Zachránit! Příběh ženy, která ukrývala rodinu Anne Frankové – Miep Giesová, Alison Leslie Goldová	19
4.2 Život po Anně Frankové – Berthe Meijerová.....	23
4.3 Anna Franková: Příběh zrady – Gerard Kremer	20
4.4 Láska Anny Frankové – Dogar Sharon	21
4.5 Komiksová zpracování Deníku Anne Frankové.....	25
4.6 Divadelní hry.....	27
4.7 Filmy s tematikou Deníku Anne Frankové	29
Závěr.....	31
Seznam použité literatury	33

Úvod

Deník Anne Frankové se stal jedním z nejvýznamnějších svědectví o zločinech II. světové války. Osobnost Anne Frankové je dodnes jedním z největších symbolů holocaustu. Na její *Deník* se každý rok jezdí dívat tisíce lidí, kteří v Amsterdamu zároveň uctí Anne památku.

Cílem bakalářské práce je představit publikace inspirované *Deníkem Anne Frankové*. Kromě knižních publikací považuji za důležité představit i některá filmová či divadelní díla, poněvadž v očích mladé generace se film stává daleko důležitějším než knihy. Zároveň bych se ráda okrajově zaměřila i na deníky jiných dětí, které se však nestaly natolik slavnými, ale jsou neméně cennými.

Ke správnému pochopení práce je nutné podívat se na historický kontext v Evropě. Evropa v té době procházela nejen II. světovou válkou, ale také sociálními, politickými i ekonomickými změnami. Zvlášť významné je zaměřit se na situaci v Nizozemí, což je klíčové k pochopení samotného *Deníku*. Dalším zásadním bodem práce bude holocaust, což je klíčové pro pochopení příběhů, se kterými v práci budu pracovat.

Hlavní částí bude rozbor *Deníku Anne Frankové* včetně okolností, které provázely jeho vydání, ale nebude chybět ani kapitola o Anne Frankové jako dívce, která žila v naději. Následovat bude rozbor několika vybraných publikací, které jsou podle mě přímo či nepřímo inspirované *Deníkem* – při těchto rozbořech se pokusím zjistit, v jak velkou roli v díle *Deník* nebo Anne má. Jak jsem již zmínila, vybrala jsem i několik divadelních her a filmů, poněvadž je považuji za kvalitní uctění památky Anne i jejího *Deníku*.

1. Historický kontext

1.1 Druhá světová válka

Deník Anne Frankové vznikl v době, kdy probíhala II. světová válka.

Po I. světové válce Evropa Německo, jeden z hlavních aktérů II. světové války, muselo plnit podmínky Versaillské smlouvy, mezi které patřilo například vysoké reparace nebo okupace části Porýní. Ekonomická situace byla velmi špatná obyvatelé téměř na pokraji vyhladovění. Problémy spojené s ekonomikou se týkaly celého světa, vyústily až ve světovou hospodářskou krizi v roce 1921. V této době se v Německu začal objevovat Adolf Hitler. Byl výborným řečníkem, zničení německé ekonomiky a celosvětová krize mu pomohly k prosazení svých nacistických myšlenek. Veškeré problémy svaloval na Židy a komunismus. Volby v roce 1932 byly důkazem o důvěře německého lidu k Hitlerovi. V roce 1933 získal post říšského kancléře, začal nastavovat protižidovská pravidla a autoritářský režim.¹

Na nacistickém sjezdu v září 1935 byly přijaty tzv. Norimberské zákony – *dva ústavní zákony, které se staly základnou pro pozdější „legální“ vyloučení Židů z německé společnosti a připravily půdu oficiálnímu provádění protižidovské politiky.*² Tyto zákony se nazývají Zákon o říšském občanství a Zákon o ochraně německé krve a cti. První zákon pojednává o tom, kdo je občan Říšské říše a jaké jsou podmínky k tomu jím být – *občanem Říše může být pouze Němec nebo člověk s „příbuznou krví.“*³ Druhý zmíněný zákon zakazoval jakékoliv vztahy mezi Židy a Němci. Zákony byly často doplňovány o další vyhlášky a postupně Židé ztratili právo téměř na vše.⁴ Jedním z dalších pravidel bylo označení na viditelném místě šesticípou hvězdou s nápisem *Jude*.

Mimo perzekuci Židů Hitler svou pozornost směřoval i na rozšiřování prostoru v jeho moci. Jedním z jeho dalších cílů bylo získat oblast československých Sudet, tím by se dostal blíže k ovládnutí československého zbrojního průmyslu. 15. března 1939 začala okupace Československa německou armádou.⁵

¹ SHAW, Antony. *Druhá světová válka den po dni*. V Praze: Naše vojsko, 2004, str. 6-7. ISBN 80-206-732-3.

² *Norimberské zákony (1935)*. [online]. Institut Terezínské iniciativy. Dostupné z <https://www.holocaust.cz/>. [cit. 2024-04-18]

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

⁵ SHAW, Antony. *Druhá světová válka den po dni*. V Praze: Naše vojsko, 2004, str. 7-8. ISBN 80-206-0732-3.

II. světová válka začala 1. září 1939, kdy Německo napadlo brzy ráno Polsko, záminku si Němci vytvořili v podstatě sami – 31. srpna 1939 přepadení německého vysílače polskými vojáky, ve skutečnosti těmito vojáky byli příslušníci SS v polských uniformách, tak aby to vypadalo, že viníkem je Polsko. Následující den tedy začala německá tažení do Polska – z tohoto důvodu vyhlásily státy Velká Británie a Francie Německu válku.⁶

Na jedné straně bojovaly spojenecké státy – Velká Británie, Francie, Sovětský svaz, Spojené státy americké – na druhé stály státy Osy – Německo, Itálie a Japonsko.

Němci v roce 1940 obsazovali sever a západ Evropy, další rok naopak expandovali na jihovýchod. Dále se snažili ovládnout Suezský průplav a ropná pole na Středním východě. Spojencům se nakonec začalo dařit německým útokům odolávat a získávat vedení. Jednou z taktik, kterou německá armáda ke svému postupu využívala, byla *blitzkrieg* – blesková válka – což byl rychlý útok, během něhož se seskupilo velké množství ať pěších či motorizovaných jednotek, které společně zaútočili na cíl.

Po dlouhých 6 letech války se na jaře 1945 spojencům podařilo osvobodit okupované země ze západu americkými vojsky a z východu sovětskými. Německo kapitulovalo 8. května 1945, ale v mimo Evropu pokračovala dál. V srpnu 1945 Spojené státy americké shodily atomové bomby na japonská města Hirošimu a Nagasaki, toto ničivé jednání přimělo Japonsko kapitulovat – 2. září 1945 skončila II. světová válka ve světě.

II. světová válka byla doposud nejničivějším konfliktem lidstva. Počet obětí se v různých zdrojích liší. Odhaduje se, že celkové ztráty jsou kolem 60 milionů lidí. Například zdroj Národní muzeum II. světové války v New Orleans uvádí 15 milionů mrtvých vojáků a 45 milionů civilních obětí z celého světa.⁷

1.2 Druhá světová válka v Nizozemí

Nizozemsko bylo napadnuto Německem 10. května 1940 a během pěti dní intenzivní invaze bylo obsazeno. Nizozemci byli šokováni, docházelo dokonce i k sebevraždám, někteří stačili uprchnout. Mezi uprchlíky byla i královna Wilheima, kterou následovala vláda. Ti emigrovali do Velké Británie. To samo sebou nepůsobilo na nizozemské obyvatelstvo pozitivně. Hitler již 3 dny po zahájení invaze vytvořil Říšský komisariát Nizozemsko, v jehož čele stál

⁶ SHAW, Antony. *Druhá světová válka den po dni*. V Praze: Naše vojsko, 2004, str.. ISBN 80-206-0732-3.

⁷ THE NATIONAL WWII MUSEUM. *Research Starters: Worldwide Deaths in World War II* [online]. Dostupné z: <https://www.nationalww2museum.org/students-teachers/student-resources/research-starters/research-starters-worldwide-deaths-world-war>. [cit. 2024-06-06].

Artur Seyß-Inquart. Zpočátku se zdálo, že situace pro občany (hlavně Židy) nebude tak zlá jako v jiných státech. Po zhruba roce začaly z německé strany přicházet rozkazy a čím dál více omezení. Téměř nizozemská veškerá produkce patřila Německu, v Nizozemí se kvůli tomu zvyšovala chudoba, celkově se zhoršovaly životní podmínky.⁸

První větší nacistické akce probíhaly od léta 1940, kdy začala platit první diskriminační nařízení. V lednu 1941 proběhlo první židovské sčítání. Židé byli na základě toho rozděleni na čistokrevné a míšence. Výsledek sčítání byl 140 425. Na základě rozkazů byli postupně stejně jako v okolních státech Židé vyřazováni ze společnosti. V únoru 1941 proběhla významná stávka dělníků. Do Mauthausenu byly deportovány první stovky nizozemských mužů, kteří se účastnili nepokojů. Židé v Amsterdamu se nevzdávali a snažili se proti NSB bojovat například vytvořením Židovské rady. V červenci 1942 začaly Židům chodit povolávací rozkazy k dostavení se k transportu.⁹

*V noci ze 14. na 15. července vyjel z amsterodamského hlavního nádraží první vlak s 962 Židy do stanice Hooghalen...*¹⁰ Transportů přibývalo a lidé začali chápat, že šance k návratu je mizivá. Nizozemci začali být postupně osvobozováni spojeneckými armádami od září 1944, boje trvaly velmi dlouho – do 5. května 1945.

Podle National WWII Museum během II. světové války zemřelo 17 000 nizozemských vojáků a 307 tisíc civilních obětí.¹¹

1.3 Holocaust

Samotný pojem *holocaust* pochází z řečtiny ze slova *holókastuos*, jehož význam je v českém jazyce *celopal* – oběť, která byla zcela spálena. Tento termín byl do I. světové války užíván pro označení *krveprolití* či *velké katastrofy*. Během I. světové války se pojmem označovaly masakry Židů na Ukrajině.¹² Dnes pojem *holocaust* vztahujeme ke genocidě Židů během II. světové války. Sjednocení významu tohoto pojmu se táhlo téměř celé minulé století.

⁸ HIRCHFELD, Gerhard. Soudobý historický kontext. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 417-423. Delfín (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, str. 421.

¹¹ THE NATIONAL WWII MUSEUM. *Research Starters: Worldwide Deaths in World War II* [online]. Dostupné z: <https://www.nationalww2museum.org/students-teachers/student-resources/research-starters/research-starters-worldwide-deaths-world-war>. [cit. 2024-06-06].

¹² *Dějiny Holocastu*. [online]. Institut Terežinské iniciativy. Dostupné z <https://www.holocaust.cz/>. [cit. 2024-04-06]

O tom, zda užívat slovo *holocaust*, pokud mluvíme o vyvražďování Židů, se vedly spory, například izraelský spisovatel Amos Oz s užíváním tohoto pojmu nesouhlasí: *Lidé, kteří věří v moc slov, musí být opatrní na to, jak je používají. Nepoužívám slovo ,holocaust', když hovořím o vraždění Židů v Evropě. To slovo falšuje skutečnou podstatu toho, co se stalo. Holocaust je přirozená událost, výbuch násilí mimo lidskou kontrolu. Vraždění evropských Židů německými nacisty nebyl Holocaust.*¹³ Pro pojem *holocaust* existuje ekvivalentní pojem *šoa* – toto slovo pochází z hebrejštiny a znamená *zlo*. Dnes mají tyto dva pojmy téměř identický význam – nacistické pronásledování a vyvražďování Židů. Samotní Židé toto označení používají více.

Nacisté k jednomu z jejich hlavních cílů „*konečné řešení Židovské otázky*“ využívali nejhrůznější metody – pronásledování, omezování jejich práv, mučení, věznění a vraždění. Vytvořili více než 44 tisíc táborů a ghett, kde tyto hrozné věci prováděli.¹⁴ Mezi oběťmi ale nebyli pouze Židé, ale i Romové, hendikepovaní, homosexuálové, váleční zajatci a další.

Počty obětí jsou různé, přesné číslo neznáme. Holocaust Memorial Museum uvádí 6 milionů židovských obětí, zhruba 250 tisíc lidí s hendikepem, stovky až tisíce homosexuálů a další oběti, které nezapadali do nacistického přesvědčení.¹⁵

¹³ AMOS, Oz. *The Meaning of Homeland*. New Outlook. 1988, str. 19. In: *Dějiny Holocaustu*. [online]. Institut Terežinské iniciativy. Dostupné z <https://www.holocaust.cz/>.

¹⁴ United States Holocaust Memorial Museum. *Nazi Persecution of Political Opponents*. Holocaust Encyclopedia. Dostupné z <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/political-prisoners>. [cit. 2.3.2024]

¹⁵ United States Holocaust Memorial Museum. *How Many People Did the Nazis Murder?* [online]. Dostupné z: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/documenting-numbers-of-victims-of-the-holocaust-and-nazi-persecution>. [cit. 2.3.2024]

2. Dětské deníky z II. světové války

Psaní deníků se během II. světové války stalo pro děti možným únikem od skutečnosti. Dnes díky dochování některých z nich, získáváme unikátní informace o životě v úkrytu, ale i ghettu a dalších hrůzách holocaustu. Mimo deníkových zápisů se dochovalo i velké množství dětských kreseb. Dětské deníky z období II. světové války nejsou jen historickými dokumenty, ale také výjimečnými svědectvími o lidské odvaze, naději a odolnosti. Tyto zápisky reflektují nejen každodenní strasti a nebezpečí, ale také vnitřní svět jejich mladých autorů, jejich sny, obavy a touhy. Jedním z nejslavnějších dětských deníků je bezesporu *Deník Anne Frankové*. Anna, židovská dívka, která se skrývala s rodinou v Amsterdamu, popsala ve svém deníku život v úkrytu, své myšlenky a pocity. Její deník se stal symbolem utrpení Židů během holocaustu, ale také neuvěřitelné síly ducha.

Podobně i další děti zaznamenávaly své zkušenosti a pocity. Například deníky a kresby dětí z terezínského ghetta nám poskytují hluboký vhled do života v tomto specifickém prostředí, poněvadž ghetto v Terezíně soužilo propagandě. Děti našly způsob, jak vyjádřit své emoce a předat světu svá poselství. V dnešní době jsou tyto dětské výpovědi předmětem intenzivního studia historiků, psychologů a pedagogů. Pomáhají nám lépe pochopit, jak válka a pronásledování ovlivňují děti i jaký dopad mají na jejich psychiku a vývoj. Také nám připomínají, jak důležité je chránit a podporovat děti v krizových situacích. Zachování a studium těchto deníků je způsobem, jak můžeme uctít památku všech dětí, které trpěly a zahynuly během II. světové války. Zároveň s jejich pomocí můžeme předávat jejich příběhy dalším generacím, aby nikdy nezapomnělo na zločiny holocaustu a aby se podobné tragédie neopakovaly.

Jak již bylo řečeno v úvodu, v práci se zabývám hlavně *Deníkem Anne Frankové* a publikacemi, které jsou jím inspirovány, považuji ale za nezbytné zmínit některé z dalších dětských hrdinů, díky kterým získáváme další pohled na vnímání války a holocaustu dětmi.

Jedním z takových deníků je i deník Helgy Weissové, dnes Hoškové. Helga holocaust přežila, dnes má svou vlastní rodinu a je jí 94 let. Pochází z pražské židovské rodiny a část dětství prožila v koncentračním táboře Terezín, který nacisté propagovali jako vzorové ghetto. Helga si začala deník vést už v roce 1938, její vydaná kniha ale začíná až zápisem z 15. března 1939 – dnem, kdy začala okupace Československa. Helga vedla už dříve od mobilizace, což svědčí o tom, že se situace netýkala pouze dospělých, zasaženy byly i děti – pochopily, že se začíná schylovat k něčemu špatnému, přestože ještě mnohé z nich nedokázaly

pojmenovat, o co jde. Helgy talent spočívá ve výtvarném umění. Z toho důvodu se stal její deník velmi oceňovaným, neboť její obrázky poměrně realisticky zobrazují Helgy okolí. Z Terezína byla deportována do Osvětimi, později dokonce i do Mauthausenu, po osvobození tábora armádou se vrátila do Prahy. Hošková-Weissová se stala oceňovanou umělkyní, zaměřuje se převážně na válečnou tematiku. Její výstavy byly úspěšné po celém světě.¹⁶

Deník Otty Wolfa je dalším z deníků českých dětí. Jeho obsah je ale oproti ostatním, nejen českým, jiný. Otto s rodinou (rodiči a sestrou) neputovali do koncentračního tábora, nýbrž se skrývali v úkrytech či lese. Pomoc hledali u obyvatel malých vesnic poblíž Olomouce. Otto zaznamenával život jeho rodiny na útěku po dobu tří let. Wolfovým se nakonec nepodařilo ukrývat do konce války, jejich skrýš byla odhalena 18. dubna 1945 kozáckým praporem a byli zajati. Toto zajetí se stalo Ottovy osudným, maminka, otec i sestra byli propuštěni a válku přežili. Sestra se po Ottově smrti ujala deníku a poskytuje nám vhled na jejich poslední válečné dny.¹⁷

Díky antologii zápisů z dětských deníků *Holocaust a válka očima dětí*, kterou uspořádala Laurel Hollidayová a české vydání připravil Richard Štencl, se dozvídáme o dalších osudech nejen židovských dětí ve věku od 10 do 18 let z různých koutů Evropy během II. světové války. Díky rozdílným národnostem i věku můžeme sledovat, jak moc rozdílně děti válku vnímaly i jak trávily jednotlivé dny. Hollidayová je přesvědčena: *mnohem nebezpečnější než číst o zvěrstvech je předstírat, že zvěrstva neexistují*¹⁸, věří totiž, že pokud si generace budou mezi sebou předávat příběhy o osudech těchto dětí, je větší šance na to, aby se tyto zločiny neopakovaly.¹⁹

¹⁶ WEISSOVÁ, Helga. *Deník 1938-1945: příběh dívky, která přežila holocaust*. Brno: Jota, 2012. ISBN 978-80-7217-965-7.

¹⁷ *Deník Otty Wolfa* [online]. Institut Tereziánské iniciativy Dostupné z <https://www.holocaust.cz/zdroje/odborne-a-dalsi-texty/denik-otty-wolfa/>. [cit. 2024-06-06]

¹⁸ HOLLIDAY, Laurel, ŠTENCL, Richard, ed. *Holocaust a válka očima dětí: (utajené deníky)*, Přeložila Dagmar STEINOVÁ, přeložila Angela ŽUKOVSKÁ, přeložila Helena TEIGOVÁ, přeložila Helena STACHOVÁ. Praha: Prostor, 1997, str. 15. ISBN 80-85190-56-7.

¹⁹ Tamtéž.

3. Deník Anne Frankové

3.1 Život Anne Frankové

Anne Franková, celým jménem Annelis Marie Franková, se narodila 12. června 1929 ve Frankfurtu. Jejími rodiči byli Otto a Edith Frankovi, měla starší sestru Margot. Jejich rodina se hlásila k židovské víře, ale nepatřili k ortodoxní skupině. Oba rodiče pocházeli z bohatších rodin, Ottova rodina v Německu vlastnila banku, v níž pracoval.

Když byly Anne necelé čtyři roky, dostal se k moci Adolf Hitler a v celé říši nastaly změny, které obrátily všem Židům život. Jejich podnikání začala upadat a hospodářská krize se zvětšovala. Ta se nevyhnula ani rodině Frankových – jejich banka neprosperovala, proto aby si rodina udržela jejich svůj životní standard, rozhodli se emigrovat. Ottovi bratři s jejich rodinami odešli do Paříže a Londýn, sestra s maminkou se přestěhovali do švýcarské Basileje, Otto si vybral Amsterdam v Nizozemí. Největším důvodem, proč Otto vybral zrovna Nizozemí, byla neutralita během I. světové války. Věřil, že by tomu tak mohlo být i v případném dalším konfliktu. Netrvalo dlouho a rodina přijela za ním, během začátku jeho působení v Amsterdamu totiž žili u matky Edith v Cáchách. Otto pracoval ve firmě Opekta zabývající se výrobou marmelády, otevíral v Amsterdamu další pobočku. Celá rodina si na život v Holandsku brzy zvykla. Anne s Margot chodily do školy. Otec pracoval, matka se starala o blaho rodiny.²⁰

Když začala II. světová válka žili Frankovi v Holandsku už poměrně dlouho, celou dobu ale sledovali dění v Německu a báli se, že zaváděná protižidovská pravidla prosadí Hitler i v Nizozemí. Obavy byly naplněny a Hitler do Holandska v květnu 1940 vpadnul. Zanedlouho se tak veškerá antisemitistická pravidla platící v Německu nevyhnula ani rodině Frankových v Amsterdamu a stejně jako dalším židovským rodinám se život začal obracet naruby. Přesto se snažili žít co nejvíce tak, jak byli dosud zvyklí.²¹

Velký zlom nastal, když sestře Anne Margot přišel povolávací dopis do pracovního tábora. Bylo to v létě 1942. Margot bylo tehdy 16 let, Anne 13. Tyto dopisy už dříve dostávali v Německu, Otto Frank se na tuto situaci již připravoval. Vytvořil pro svou rodinu a jejich

²⁰ PRESSLEROVÁ, Mirjam. Historie rodiny Anne Frankové. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 410-416. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

²¹ Tamtéž.

nejbližší židovské přátele úkryt v zadním domku jeho pobočky Opekty. Několik nežidovských blízkých jim přislíbilo pomoc při jejich skrývání. Do úkrytu se uchýlili v červenci 1942.²²

Společně s Frankovými (Ottou, Edith, Margot a Anne) v zadním domě žili van Pelsovi (Herman, Auguste a Petr) a Fritz Pfeffer, který se k rodinám přidal až později. Nejvýznamnějšími pomáhajícími přáteli byli Miep a Jan Giesovi, Bep a Johan Voskuijlovi a Johannes Kleimann. Tito lidé se starali o zásobení a střežení tajemství o jejich ukrytí, zároveň byli spojením s vnějším světem.

Anne zemřela v koncentračním táboře Bergen-Belsen v únoru/březnu 1945, kde byla vězněna společně s matkou Edith a sestrou Margot. Z jejich rodiny jako jediný přežil otec Otto Frank.

Anne Franková byla neklidná mladá dívka, která občas nevěděla, kdy má být ticho. Její neustále veselá povaha dokázala nejdříve člověka zvednout ze židle, ale právě veselost ji, nejen ji, během pobytu v zadním domě nutila doufat v lepší zítřky. Annin optimismus byl pro obyvatele zadního domku jako světlo v temnotě, přestože si to ne všichni přiznávali. Z jejích deníkových zápisů lze pozorovat její vnitřní emoční boj, který často prožívala během dní i nocí v úkrytu. Ve chvílích, kdy se Anne uchýlovala k deníku, ocitla se sama se svými myšlenkami a snažila se najít smysl nejen ve svého života. Anne na sobě hledala nedokonalosti a často o sobě pochybovala – i tyto její myšlenky se v *Deníku* odrážejí.

Z deníkových zápisů vyplývá, že s otcem měla daleko bližší vztah než s matkou. S matkou se často hádala kvůli rozdílným názorům na určité situace. Z dnešního pohledu bychom mohli říct, že by se z Anne mohla stát úspěšná a emancipovaná žena s vlastní hlavou, zatímco její matku bychom zařadili spíše jako typický příklad ženy v domácnosti. S otcem dokázala debatovat o problémech nejen čistě osobních, ale i globálních – samozřejmě v měřítku takovém, jak se dá mluvit se zhruba 13letou dívkou.²³

Snem Anne bylo stát se spisovatelkou nebo novinářkou, minimálně se vždy psaní věnovat. Psaní se stalo její součástí hlavně během pobytu v zadním domě. Mělo jí pomáhat vyrovnávat se s úzkostí. Nejen že psala do svého deníku, ale tvořila i povídky a další drobné útvary.

²²FRANK, Anne. *Souborné vydání*. Přeložil Magda de BRUIN-HÜBLOVÁ. Praha: Triáda, 2022. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

²³ Tamtéž.

Anne byla fascinována Egyptem, o tom svědčí i její *Knížka o Egyptě*, kterou skládala z poznatků, která získávala, a z obrázků, které si vystřihovala. Tato skutečnost poukazovala na to, že byla Anne velmi zvědavá a chtěla se učit. To dokazuje i její další dílo *Kniha krásných vět*, tam si zaznamenávala její oblíbené věty z různých knih, které četla a nějakým způsobem se jí vepsaly do myšlenek. Tato činnost je ukázkou její přemýšlivé a uvnitř citlivé povahy, protože se k textům ráda vracela a připomínala si tím, co je pro ni důležité.²⁴

3.2 Deník Anne Frankové

Anne svůj deník dostala ke 13. narozeninám, dnes je jednou z nejznámějších připomínek utrpení Židů, kteří se během II. světové války ukrývali, umírali. Když Anne začala svůj deník psát, netušila, co ji v následujících letech potká. První zápis pochází ze dne 12. června 1942, kdy Anne deník dostala, poslední zápis vepsala 1. srpna 1944, 3 dny před zatčením.

Zápisky ukazují Anninu přeměnu z naivní dívky do přemýšlivé ženy, která se snaží pochopit dění ve světě. První zápisky psala jako třináctiletá, často zaznamenávala spíše bezprostřední dojmy a myšlenky. Poslední již pochází z ruky patnáctileté slečny, která se snaží pochopit komplikovanost světa a společnosti. Zatímco v prvních zápisech psala o každodenním životě v úkrytu, ke konci se obracela k vlastním myšlenkám

Anne v *Deníku* mluví k imaginární přítelkyni Kitty. Kitty si Anne vytvořila, aby měla přítelkyni, které může svěřit všechny své myšlenky, tajemství, trápení, ale i radostné momenty. V *Deníku* téměř veškeré zápisy začínají oslovením *Milá Kitty*, zároveň se s ní i loučí slovy *Tvoje Anne*.

Její *Deník* nebyl od počátku koncipován tak, jak ho známe dnes. V počátku jej tvořily záznamy, drobné zápisy, ale právě i dopisy. To vše se týkalo každodenního života v zadním domě. Anne na jaře 1944 po rozhlasovém vysílání, kde jeden z ministrů nabádal k dokumentaci záznamů o utrpení Židů, začala přepracovávat svůj osobní deník na knihu, kterou by po válce ráda vydala. Začala své zápisy sjednocovat, měnila svým spolubydlícím jména (například rodinu van Pelsových přejmenovala na rodinu van Dannových) a vynechávala pasáže, které v knize publikovat sama nechtěla, protože některé neshledala dostatečně zajímavými. Ona se vydání bohužel nedožila, ale díky rodinným přítelkyním Miep Giesové a Bep Voskuijlové, které Anniny zápisy našly, uschovaly a předaly Ottu Frankovi, kniha po válce vznikla.

²⁴FRANK, Anne. *Souborné vydání*. Přeložil Magda de BRUIN-HÜBLOVÁ. Praha: Triáda, 2022. Delfin (Triáda). str. 322-361. ISBN 978-80-7474-409-9.

Cesta za vydáním *Deníku* byla poměrně složitá. Rukopisy, které Otto získal, byly nejenže velmi obsáhlé, ale také různorodé kvůli existenci různých verzí z doby, kdy Anne začala zápisky přepisovat pro pozdější možné vydání. Pro otce muselo být zároveň velmi emočně náročné číst listy psané jeho milovanou dcerou, i když některé ze zápisů jeho rodinu neukazovaly v nejlepším světle. Bylo tedy na Ottovi *Deník* sjednotit tak, aby nezahanbil vlastní rodinu, uctil Anninu památku a poukázal na hrůzy, které židovské rodiny během ukrývání zažívaly. A právě negativní vzpomínky na válku bylo to, co některé nakladatele odrazovalo od vydání. Nakonec k vydání pod jejich záštitou svolilo nakladatelství Contact s podmínkou drobných úprav. Obávali se totiž, že některé zápisy se sexuální tematikou by mohly ve společnosti vytvořit rozruch. *Deník* tedy poprvé vyšel v roce 1947 a od té doby v několika dalších verzích.²⁵

Dnes známe celkem 4 verze *Deníku* – A (původní Annin deník), B (postupně přepisované zápisy Annou) a C (spojení verzí A a B do zkrácené podoby). Později vznikla ještě další verze (D), kterou zpracovala Mirjam Presslerová. Ta pracovala se všemi třemi verzemi, díky čemuž vznikla nová, obsáhlejší verze, která zahrnuje mimo deníkové verze i její povídky (*Povídky a příhody ze zadního domu*, *Cadyin život*), oblíbené zápisky (*Kniha krásných vět*, *Knížka o Egyptě*), původní dopisy, ale i mnoho fotografií a historické souvislosti.²⁶

Témata deníkových zápisů se často opakují – válka a strach z ní, ale i naděje, lidskost, mezilidské vztahy – to vše viděné očima mladé dívky. Přes veškeré utrpení a strach si Anne dokáže udržet naději a víru v lidskou dobrotu, což je hluboce inspirující poselství. Anne ve svém deníku popisuje dospívání v extrémních podmínkách izolace, což je také jedno z ústředních témat díla. Původní *Deník* je psán v nizozemštině, přestože byla Anne rozená Němka. Německé výrazy v textech občasně vyskytují také, převážně k vyjádření expresivních slov. Anne si ráda vymýšlela přezdívky. Například otci přezdívá *Pim*.

Dnes je původní *Deník* k prohlédnutí v muzeu *Anne Frank House* na adrese Prinsengracht 263-267 v Amsterdamu. Toto muzeum bylo otevřeno v roce 1960, na otevření se podílel i Otto Frank. Chtěl, aby dům, ve kterém se s rodinou a přáteli ukrývali, nepadl v zapomnění, ale neměl sloužit pouze ke vzdělávání v oblasti II. světové války a holocaustu,

²⁵ PROSEOVÁ, Francine. Deník Anne Frankové jako literární a kulturní fenomén. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 424-435. Delfín (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

²⁶ FRANK, Anne. *Souborné vydání*. Přeložil Magda de BRUIN-HÜBLOVÁ. Praha: Triáda, 2022. Delfín (Triáda). str. 710. ISBN 978-80-7474-409-9,

měl být místem, kde se mohou scházet mladí lidé a bojovat proti nespravedlnosti a diskriminaci.²⁷

3.3 Kontroverze týkající se Deníku

Stejně jako u jiných úspěšných děl, jejichž téma se týká nejrůznějších a nepříjemných témat, se i u vydání *Deníku Anne Frankové* objevila řada kontroverzních otázek a hlasy lidí, kteří se snažili Annin odkaz znehodnotit. Je deník opravdu autentický a pravý? Zfalšoval Otto Frank celé dílo nebo jeho části? Proč některé části originálního deníku Anne ve vydaných verzích nefigurují? Co je na tematice dospívání a sexuality špatného?

Mezi prvními lidmi, kteří začali zpochybňovat pravost *Deníku* byl Harald Nielsen. Nevěřil, že *Deník* je opravdu dílem dospívající dívky. Tato myšlenka se v průběhu let držela i dalších novinářů a kritiků, při čemž byl *Deník* několikrát označen za falsifikát. Výsledkem těchto dohad byly soudní spory, které Otto Frank vedl například s Lotharem Stielau, který byl členem NSDAP a vedoucím Hitlerovy mládeže. Soud rozhodl v prospěch Franka. Tím bohužel spory o pravosti *Deníku* neskončily. O další dohady se postarali skupiny popíračů holocaustu, kteří tedy nepopírali pouze pravost *Deníku*, ale veškeré válečné zločiny týkající se II. světové války. Jeden z popíračů, Ditlieb Felderer, vydal knihu *Anne's Frank Diary – a Hoax*, ve které podává své důkazy o nepravosti *Deníku*. V knize například tvrdí, že přiřazování přezdívek není typické pro německé děti a že podle něj je Annino oslovení otce přezdívkou nezdvořilé a nevychované. Mimo jiné považuje milostný vztah Anne s Peterem za smyšlený a v knize se podle něj nachází pouze z důvodu zvýšení prodeje. Zároveň obviňuje Franka ze zneužívání vlastní dcery.²⁸ Zajímavostí je, že tento autor byl původem Žid, ale svými názory podporoval popírače holocaustu.

Útoky popíračů se pokusily zastavit organizace jako Státní ústav pro válečnou dokumentaci (Ústav pro studia války, holocaustu a genocidy) přezkoumáním *Deníku* a následným potvrzením jeho pravosti. Odborníci přezkoumávali písmo, typ papíru, inkoustu – vše, co by mohlo být zfalšováno.²⁹

²⁷ ANNE FRANK HOUSE. *Anne Frank House* [online]. Dostupné z: <https://www.annefrank.org/en/>. [cit. 2024-05-30]

²⁸ FELDERER, Ditlieb. *Anne's Frank Diary – A Hoax*. [online]. Taby, Sweden: Bible Researcher, 1978, str. 19, 57. ISBN 91-85560-02-2. Dostupné z <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=55bf95fc07ec67b47d12360c742c52fa92176d1f> [cit. 2024-06-01]

²⁹ PROSEOVÁ, Francine. Deník Anne Frankové jako literární a kulturní fenomén. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 424-435. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

Pochybnosti o nepravosti podpořila spolupráce Otty Franka s Meyerem Levinem na překladu *Deníku* do angličtiny. Levin zároveň chtěl *Deník* zpracovat jako divadelní hru. Mezi četnými názory popíračů vznikla i teorie o tom, že *Deník* napsal právě Levin. I tyto domněnky byly vyvráceny.

Co se týče kontroverzní cenzury, Otto Frank do vydaných verzí zasahoval poměrně zásadně. V první verzi vynechával zápisy, které se týkaly sexuality Anne, ale i zápisy, ve kterých psala o vztahu matky s otcem, který by se dal popsat jako chladný. Jeho záměr byl pravděpodobně nevinný, nechtěl, aby společnost Anne odsoudila, či zbytečně hledala senzaci v rodinných vztazích, které z deníkových záznamů nepůsobí příznivě. Zároveň se ve spojení s Ottou Frankem vedlo mnoho diskusí kvůli autorským právům. Dnes autorská práva vlastní Anne Frank Fonds. Tuto nadaci založil sám Otto Frank v roce 1963, dnes sídlí ve městě Basilej ve Švýcarsku. Anne Frank Fonds kromě vlastnictví autorských práv na *Deník*, fotografie a jiné publikace spojené s rodinou Frankových, udržuje odkaz Frankových, vzdělává v oblasti lidských práv a bojuje proti jakékoliv formě diskriminace.³⁰

Po nepokojích, které vyvolaly neshody o pravosti *Deníku*, vyšla jeho kritická verze. Zde se začaly objevovat dříve cenzurované zápisy i další tvorba Anne, přesto se v roce 1991 ve verzi D objevily i zápisy, které dosud zveřejněny nebyly. Z rukou Mirijam Presslerové tak vzniká nové dílo, ve kterém najdeme všechny verze *Deníku* včetně kopií fotografií i rukopisů. Díky tomuto dílu měli mnozí šanci zjistit, že nejen Otto některé části vynechal, ale i sama Anne během přepracovávání díla do formy, které by ráda vydala, určité části vynechala. Pravděpodobně byly příliš osobní na to, aby je směl číst i někdo jiný, nebo chtěla Anne, aby bylo její dílo pouze svědectví o utrpení, které Židé zažívali během II. světové války.

Přes veškerou kontroverzi, která je s *Deníkem* spjata, se kniha stala jednou z nejprodávanějších na světě a je přeložena do více než sedmdesáti jazyků.

³⁰Anne Frank Fonds [online]. Dostupné z: <http://www.annefrank.ch/> [cit. 2024-06-11]

4 Publikace inspirované Deníkem Anne Frankové

Pro tuto kapitolu je v první řadě potřebné vysvětlit, jak pro účely této práce chápeme slovo *publikace*. Z pohledu Slovníku spisovného jazyka českého zveřejněného Internetovou jazykovou příručkou znamená slovo *publikace*: *dílo uveřejněné tiskem (zprav. odb. rázu): knižní, obrazová p.; vědecká, odborná p.; p. o Praze; oficiální, slavnostní, jubilejní p.; periodické p.*³¹ nebo *uveřejnění (zprav. tiskem), vydání; uvedení ve známost; publikování: připravit spis k (pro) p-i; - p. nového projektu.*³² V zahraničí se podle mého názoru na definování slova *publikace* koukají z širšího úhlu. Definice Cambridge Dictionary zní: *the act of making information or stories available to people in a printed or electronic form*³³, to říká, že *publikace* jsou veškeré informace zpracované do elektrické i tištěné formy dostupné lidem. Přestože filmové adaptace přímo do definic slova *publikace* nepatří, ráda bych i jim část práce věnovala, protože si myslím, že v dnešním světě tvoří filmové umění nemalou část života lidí a fenomén zpracování tématu *Deníku Anne Frankové* je zjevný.

Přestože Anne Franková nebyla jediná, jejíž deník v pozdější době vyšel, pravděpodobně bylo publikováno nejvíce děl, které právě s ní souvisely. Tyto publikace se dají rozdělit do několika kategorií:

- a) díla, které se přímo věnují *Deníku* jako takovému, díla,
- b) díla, které souvisí s příběhem Anne Frankové,
- c) díla, která se inspiroují příběhem Anne,
- d) díla, která využívá úspěch *Deníku*, ale přímo s ní nesouvisí.

Tyto kategorie nejsou oficiální, vytvořila jsem je na základě dojmů a informací zjištěných během bádání. Zároveň je nutné podotknout, že v následujících kapitolách pojednávám o informacích, které jsou dostupné v jednotlivých publikacích, nikoliv o tom, zda se slučují se skutečností.

Mezi díla, která zpracovávají přímo *Deník* zařazuji například komiksové verze, které velmi emotivně a srozumitelně vysvětlují Annin příběh. Tato díla jsou zpravidla určená spíše pro děti a mládež, ale věřím, že své nadšence si najdou i u dospělých.

³¹ *Publikace*. In: *Internetová jazyková příručka* [online]. 2008–2024. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. Dostupné z <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=publikace>. [cit. 2024-05-30]

³² Tamtéž.

³³ *Cambridge International Dictionary*. Cambridge University Press. Dostupné z <https://dictionary.cambridge.org/>. [cit. 2024-05-30]

Z mého pátrání je zřejmé, že lidé, kteří se Annou Frankovou zabývali, byli jejím (nejen jejím) osudem hluboce zasaženi, ovlivněni. Celý příběh její i jejího deníku byl pro ně natolik silný, že několik z nich inspiroval k vydání vlastních publikací, které se Anne ať přímo, či nepřímo věnoval. Z této kategorie bych ráda vyzdvihla *Zachránit! Příběh ženy, která ukrývala rodinu Anne Frankové*.

Inspiraci v příběhu Anne Frankové našla autorka Sharon Dogar, která vytvořila fikci o lásce Anne – Peterovi van Pelsovi – z jeho pohledu. Podobnou cestou vznikla i divadelní hra *Secret Annex*, která se věnuje tomu, jaký život by Anne mohla žít, pokud by holocaust přežila.

Do poslední kategorie, kterou nevnímám zcela pozitivně, řadím knihu *Anna Franková: Příběh zrady – záhada odhalena po 75 letech*. Toto dílo je příkladem poslední kategorie, protože byť z názvu očekáváme odhalení pravd o zrádci Frankových, kniha se věnuje spíše autorově rodině, jejíž spojitost s Annou Frankovou je pouhé sousedství a domněnky Kremera staršího.

V jednotlivých rozborech knih se nezaměřuji na to, co je s *Deníkem* shodné nebo nám již známé. Snažím se objevit nové myšlenky a pohledy, kteří jednotliví autoři přináší.

4.1 Zachránit! Příběh ženy, která ukrývala rodinu Anne Frankové – Miep Giesová, Alison Leslie Gold

Kniha, kterou společně Miep Giesová s A. L. Goldovou napsala, je dalším svědectvím o odvaze a lidskosti během nejtěžších časů druhé světové války. Miep, jedna z klíčových osob, které pomáhaly skrývat Anne Frankovou a její rodinu v tajném přístřešku v Amsterdamu, vypráví svůj příběh o tomto období. Kniha poskytuje jiný pohled na každodenní život ve skrýši, včetně výzev a nebezpečí, který již zpracovala Anne.

Miep popisuje, jak se seznámila s rodinou Frankových a jak se rozhodla pomoci jim i dalším osobám skrývajícím se v zadním domě, riskujíc přitom svůj vlastní život. Kniha podrobně popisuje, jak Miep a další spolupracovníci zásobovali zadní dům potravinami, zprávami z vnějšího světa a poskytovali jim emocionální podporu. S obyvateli se stali přáteli. V knize je velmi citlivě naznačeno, jaký vztah Miep ke všem skrývajícím měla. Na Annu v knize vzpomíná s láskou, ale zároveň bolestí v srdci.

Velmi podstatnou částí knihy, kterou z *Deníku* neznáme, je vzpomínka na den zatčení a celkově období, kdy byl Zadní dům prázdný. Nebýt Miep, pravděpodobně dnes *Deník Anne Frankové* jako knihu vůbec neznáme. Miep posbírala rozházené listy Anniných rukopisů, pečlivě je uschovala s vírou, že jí je jednou vrátí. To se bohužel nestalo, alespoň však mohla listy předat Ottu Frankovi. Miep si deníkové listy nepřečetla, nechtěla narušit soukromí Anne. Když ale Otto po válce začal připravovat *Deník* k vydání, začala se s obsahem jednotlivých listů seznamovat. Čtení Anniných myšlenek pro ni bylo ale velmi náročné a bolestivé.

Autorka v knize používá stejná pojmenování osob jako Anne pro zjednodušení orientace v příběhu pro čtenáře, kteří již *Deník* znají.

Poslední kapitola s názvem *Mé sté narozeniny*³⁴ pojednává o tom, co ji přineslo nejen vydání této knihy, ale i přátelství s rodinou Frankových, či o ilegální práci jejího manžela. Mimo to získání obdivu tisíců lidí, o který ale příliš nestála, získala i nové přátele – například spoluautorku knihy Alison Leslie Gold. Během debat a událostí, na které byla zvána, se stala symbolem těch, kteří během II. světové války pomáhali Židům i ostatním zasaženým. Zmiňuje se však, že nebyla spokojena s určitými interpretacemi původního příběhu. Naopak byla vděčná za možnost setkat se se známými, kteří během války emigrovali. Jedním z nich je dokonce i syn Fritze Pfeffera, který žil přechodně v Anglii, později v USA – toto setkání se uskutečnilo i díky natáčení dokumentárního filmu *Anne Frank Remember*. Miep Giesovou dnes společnost vnímá jako hrdinku, ona se tak ale necítí. Dožila se úctyhodných 100 let.

*Nejsem nijak mimořádný člověk. Nikdy jsem si nepřála být středem pozornosti. Dělala jsem jen to, co se ode mě žádalo a co jsem považovala za nezbytné.*³⁵

Byť je tato kniha inspirovaná *Deníkem* nepřímo, bez jeho existence by pravděpodobně nevznikla, zároveň by *Deník* v podobě, jak ho známe dnes, nejspíš nevznikl bez Miep Giesové.

4.2 Anna Franková: Příběh zrady – Gerard Kremer

Tato kniha je smutným příkladem toho, že někteří lidé využijí pro slávu téměř jakékoliv prostředky.

³⁴ GIES, Miep a Alison Leslie GOLD. *Zachránit! příběh ženy, která ukrývala rodinu Anne Frankové*. Voznice: Leda, 2010 str. 240. ISBN 978-80-7335-224-0.

³⁵ Tamtéž, str. 9.

V roce 1941 dostal Gerard Kremer senior místo správce kancelářské budovy na Westermarktu 2 v Amsterdamu, za rohem od takzvaného tajného křídla Domu Anny Frankové, a netušil, jakou úlohu v rámci druhé světové války sehraje. Pomalu, ale jistě se stává součástí odboje. Když část budovy obsadí Wehrmacht, ocitá se na tenkém ledě. Kvůli následnému rozhodnutí poskytnout v budově útočiště židům málem přijde o život.

O mnoho let později zjistí Gerard Kremer junior a jeho žena Toos na základě hovorů s otcem a dalšími svědky, kdo mohl prozradit rodinu Anny Frankové. Po 75 letech tak Gerard junior odhaluje pravdivý příběh svého otce a dalších svědků, který ukazuje řešení staré záhady.³⁶

Pravděpodobně nebylo Kremerovým primárním cílem využít jméno Anne Frankovou k přitáhnutí čtenářů, chtěl pouze odprezentovat příběh jeho otce a jeho úlohu v odboji, shodou okolností Frankovy žili nedaleko pracoviště Kremera staršího a věřil tomu, že zná tvář člověka, kvůli němuž se desítky Židů přišlo o život nebo stálo na hraně smrti. Touto osobou měla být Ans van Dijková. Tato žena byla po válce obviněna ze spolupráce s nacisty a popravena.

Nicméně název knihy je velmi zavádějící *Anna Franková: příběh zrady – záhada odhalena po 75 letech*, přitom se kniha Anne, ale ani nikoho figurujícího v *deníku* netýká. Kniha se čte lehce, ovšem pokud si ji čtenář vybere se záměrem zjistit nové informace o příběhu Frankových, zklamání bude na místě. Pokud se ale na Geralda Kremera staršího podíváme jako na samostatný příběh, patří mezi další hrdiny, kteří pomáhali Židům s ukrýváním.

Kremer mladší převyprávěním příběhu svého otce přinesl důkazy o udavačce Židů, kvůli které byli odhaleni ukrývající se Židé.

4.3 Láska Anny Frankové – Dogar Sharon

Tato kniha, která vyšla v roce 2010, stojí na skutečnosti, kterou známe z *Deníku*, avšak děj je z největší části smyšlený. Sharon Dogar zpracovává události z pohledu Petera van Pelse (v *Deníku* Peter van Dann). Tento chlapec byl první větší láskou Anne Frankové, přestože se z počátku nemohli vystát, ale život v zadním domku a časté společné konverzace jejich vztah proměnil. Zároveň popisuje osud Petera, o němž není příliš doložených informací, a tak je z velké části smyšlený. Autorka se i přesto snaží důkladně následovat události historických i vyobrazených v *Deníku* využívá k tomu veškeré dostupné prameny.

³⁶ KREMER, Gerard. *Anna Franková: příběh zrady: záhada odhalena po 75 letech*. Přeložil Jan J. ŠKROB. Praha: Dobrovský, 2022. Pangea. ISBN 978-80-277-0044-8. Anotace.

Jak sama v závěru knihy uvádí, i pobyt Petera v koncentračních táborech se snažila popsat na základě důkazů a výpovědí přeživších vězňů. Je nutné podotknout, že informace v této kapitole se vztahují výhradně k publikaci a autorčinu pohledu nikoliv ke skutečnosti, která se lišila od příběhu, i přestože víme, že se autorka velmi snažila, aby její příběh byl co nejvěrnější a co nejvíce založen na dostupných potvrzených informacích.³⁷

Knihy je koncipována do dvou částí – první část popisuje život v zadním domku, druhá pobyt v koncentračním táboře. Jednotlivé kapitoly první části popisují dny Peterova života, které jsou doplňovány jeho myšlenkami – dalo by se říct, že obsah *Deníku Anne Frankové* je zde vyobrazen Peterovými očima. Táborová část je napsána jako jedna kapitola – poslední dny Peterova života v Mauthausenu doplněné retrospektivním popisem toho, co Peter zažil od prozrazení jejich úkrytu.

Důležitou postavou příběhu je Lotte, která byla přítelkyní Petera van Pelse, jde o postavu smyšlenou, přesto skvěle obohacuje příběh. Lotte se stala první láskou Petera, její úlohu později zastoupila Anne, přesto láska k Lotte velmi ovlivňovala Peterovo jednání. Peter na Lotte nepřestával myslet a stále koutkem duše věřil, že se po skončení války shledají. I kvůli Lotte byl Peteru zdrženlivý v posouvání jeho vztahu s Anne. Pro samotnou autorku Lotte představuje symbol *všech těch mizejících a zmizelých Židů...*³⁸ Velmi důkladně a citlivě je popsán vztah Petera s panem Frankem, jejich rozmluvy podala vtipně a trefně. Frank předává Peterovi moudra, ten jej vnímá jako autoritu, ale i jako vzdělaného inteligentního muže. V Osvětimi spolu pobývali a v příběhu Dogarové se o sebe navzájem snažili starat.

V první části příběhu je zajímavé sledovat vývoj vztahu Anne a Petera. Dogarová dokázala popsat Anne tak, jak ji popisovali i lidé, co ji opravdu znali. Jedna z Peterových myšlenek v pracovním táboře o Anně, ve které Dogarová přesně vystihla Anninu podstatu, zněla: *Bylo jí patnáct. Byla chytrá a pohrdlivá a zábavná a hubená a někdy, když se usmívala, byla krásná. Tak jako krásný mi připadal okolní svět. Nevím, jestli jí někdy bude šestnáct.*³⁹

Mimo ústředních postav dostává prostor Margot, která je v příběhu vykreslena jako uzavřená, přemýšlivá a laskavá. Vztah Anne s Margot působí jako většina sesterských vztahů – někdy vyostřený, jindy láskyplný a plný vtipů. Zajímavé je pozorovat vztah Margot a Petera.

³⁷ DOGAR, Sharon. *Láska Anny Frankové*, [Líbeznice]: Víkend, 2011. ISBN 978-80-7222-802-7.

³⁸ Tamtéž, str. 298.

³⁹ Tamtéž, str. 233.

V určitý moment se u Petera objevuje cit k Margot i Anne zároveň. Peter nechce ani jedné z nich ublížit z vlastního přesvědčení, ale zároveň i na žádost pana Franka.

Dogarová kromě emociálního vztahu Anne s Peterem rozvíjí i jejich fyzickou touhu a přitažlivost. Z Peterových vnitřních rozmluv je zjevné, že vnímal Annin fyzický vývoj, zároveň se z vlastností, které z počátku nenáviděl, staly přednosti, díky kterým ji měl tak rád.⁴⁰

Během pobytu v táborech se ve snaze získat více jídla pro sebe i pro jeho blízké (například pana Franka) se snažil vyměňovat vše, co šlo i včetně svého těla. Myšlenkami se často obracel ke vzpomínkám, které měl spojené s Annou, ta pro něj stále představovala naději v lepší zítřky. Podle Dogarové Peterův život skončil po osvobození koncentračního tábora Mauthausen, kam se dostal po pochodu smrti z polské Osvětimi.⁴¹

Vlastní úlohu získává i deník, je součástí jejich životů, proto je zmiňován v průběhu celé první části. I vztah Petera k deníku se mění – nejprve jeho smysl nechápe, poté oceňuje Annino odhodlání vše zapisovat, nakonec deník vnímá jako překážku ve vztahu s Anne, poněvadž podle Petera je pro Anne deník důležitější než on. V knize *Láska Anne Frankové* Peter Anne několikrát žádá, aby v deníku některé části jejich vztahu zaznamenány nebyly. Necítil se příjemně, při pomyšlení, že kdokoliv bude mít možnost si o něm jednou přečíst. I toto je podle mě zajímavá myšlenka Dogarové – dnes *Deník* vnímáme velmi pozitivně, ale obyvatelé zadního traktu se nemuseli cítit komfortně.

4.4 Život po Anně Frankové – Berthe Meijerová

Berthe Meijerová byla nizozemská novinářka, která jako dítě přežila holocaust, a ve svých vzpomínkách se dotýká témat spojených s Anne Frankovou či jejího života po válce.

Berthe Meijerová sepsala své vlastní zkušenosti z dětství stráveného v koncentračním táboře Bergen-Belsen. V tomto táboře se setkala s Anne Frankovou, můžeme tedy říct, že Berthe byla jednou z posledních žijících osob, které měly přímý kontakt s Anne. Po osvobození se Berthe snažila vyrovnat s traumaty z války, pokusila se o obnovu normálního života Nizozemsku.

⁴⁰ DOGAR, Sharon. *Láska Anny Frankové*, [Líbeznice]: Víkend, 2011. ISBN 978-80-7222-802-7.

⁴¹ Tamtéž.

*Myslím často na ty, kteří válku nepřežili, například na Annu Frankovou a její sestru Margot. Co by se stalo s nimi, kdyby to peklo přežily jako já? Setkala jsem se s Annou a Margot jako malá v roce 1940, v prvním roce války.*⁴²

Tyto dívky žily nedaleko od sebe a v té době nevěděli, jak moc se jejich osudy spojí. Jejich rodiče se dokonce přátelili. Rodiče Berthe zemřeli ve stejném táboře jako Anne s Margot.

Proč použila Berthe pro svou knihu název *Život po Anně Frankové*? Podle ní svět vnímá Anne jako symbol holocaustu díky jejímu svědectví v *Deníku*. To, jak společnost přijala Annin *Deník* ji nejspíše dodalo odvahu k zveřejnění vlastního příběhu. S Berthe žily velmi podobně, ona oproti Anne přežila, proto se rozhodla své vzpomínky, i jak se tyto zkušenosti odrazily na jejím životě, sepsat. Motivací k sepsání této knihy nebylo pouze napsat svůj příběh, pátrala i po osudech dalších lidí – rodin přátel. Kniha může být i inspirací, i když bylo pro Berthe těžké žít, nevzdala se a žila. Založila rodinu, věnovala se své novinářské práci.⁴³

Do tábora se dostala s celou rodinu, rodiče bohužel zemřeli, a tak zůstala jen ona a její mladší sestra, o kterou se měla postarat. Koncentrační tábor přežily se sestrou přežily, ale zažily tam to, co by žádné malé dítě zažít nemělo. Meijerová mluví i o kanibalismu.⁴⁴ Vysvobození z tábora ale nebyl konec, pouze začátek další těžké cesty. Berthe se musela vyrovnat se strachy, které si z tábora odnesla – například cestování veřejnou dopravou. V každém domě, kde bydlela, hledala svůj úkryt, místo, kam by se v případě potřeby mohla schovat. Manželství s jejím prvním manželem nevyšlo tak, jak by si představovala. Měli spolu dva syny. Rozvedla se, útěchu našla u Ischy Meijera, se kterým spolu jako malí pobývali v Bergen-Belsenu. Tábořem byli spojeni, jeden druhého chápal a neodsuzovali se navzájem, i tak ale jejich vztah později ztroskotál. Byl to následek jejich společných traumat? I to byla jedna z otázek, kterou si Berthe často kladla.

Nejen nešťastná láska provázela Berthin život, naneštěstí se prokázalo, že je nemocná – myom, žlučové kameny, diabetes a další nemoci, se kterými se musela vyrovnat. V knize mluví i o hromadění věcí, kterému propadla – sama to nazývá *vykupování smutku*⁴⁵, zpozorovala, že není jedinou obětí války, která tomuto trendu propadla. Popisuje, jak ponižující bylo neustálé dokazování, že prožila pobyt v koncentračním táboře, když potřebovala finančně pomoci. Neustále odpovídala na otázky, kvůli kterým to utrpení prožívala znovu a znovu.

⁴² MEIJER, Berthe. *Život po Anně Frankové*. Praha: EPOCH, 2012, str. 8. ISBN 978-80-7425-140-5.

⁴³ Tamtéž, str. 11-12.

⁴⁴ Tamtéž, str. 19.

⁴⁵ Tamtéž, str. 172.

Meijerová v knize detailně popsala strasti, se kterými se musel vyrovnat nejeden přeživší holocaustu. I přes složitost a osobní témata své problémy popsala s nadhledem, některé poznámky působily poněkud kysele. Tato publikace není inspirována přímo *Deníkem*, spíše odkazem, který zanechala Anne. Často se totiž mluví o těch, kteří nepřežili, a ti, co přežili jsou považováni za „výherce“, Berthe by s tímto názorem nesouhlasila, pravděpodobně právě proto se rozhodla svůj celý příběh zveřejnit. Zemřela dva roky po vydání knihy ve věku 74 let.

Kniha *Život po Anně Frankové*, kterou jsem se rozhodla zpracovávat, stojí na hranici více kategorií, které jsem rozlišila výše. Na jednu stranu Berthe Annu Frankovou znala a mohla jí být inspirací, na druhou stranu může být název knihy pro některé zavádějící, poněvadž se kniha *Deníku* ani Anne netýká. Osobně však chápu, proč Meijerová tento název zvolila. Snaží se to vysvětlit hned v úvodu knihy. Navíc její kniha je svým způsobem typem deníku, byť ne přímo z II. světové války jako *Deník Anne Frankové*. Zpracovává ale téma, o kterém se dle mého názoru příliš nehovoří. V pojmenování knihy neshledávám Berthinu touhu po zviditelnění se, nýbrž pak poukázání na fakt, že zatímco celý svět uctívá Anne Frankovou, přežili lidé, kteří se vyrovnávají s velmi těžkými životními situacemi a ztěžuje jim to například posttraumatický stres nebo jiná traumata z války.

4.5 Komiksová zpracování Deníku Anne Frankové

*Anne Franková – komiksový životopis*⁴⁶ v originále poprvé vydaným v roce 2010 je inovativním pojetím klasického příběhu Anne Frankové, které přináší dílo Sida Jacobsona a Erníeho Colóna. Tento komiksový životopis přetváří *Deník* do grafické biografie, která je přístupná i srozumitelná pro široké publikum.

Kniha je strukturována chronologicky, což usnadňuje sledování příběhu. Vizualizace příběhu pomocí detailních ilustrací pomáhá čtenářům lépe si představit prostředí, ve kterém Anne a její rodina žili. Ernie Colón, zkušený ilustrátor, využívá své schopnosti k zachycení emocí a napětí doby, čímž dodává příběhu hloubku a autenticitu.

Textová část knihy zůstává věrná původním událostem, jak je popsáno v *Deníku*. Sid Jacobson se zaměřuje na klíčové momenty, které formovaly Anin život a její vnímání světa. Komiks umožňuje čtenářům prožívat Aniny myšlenky a pocity vizuálně i emocionálně. Tento formát je ideální pro mladší generace, která se četbě příliš nevěnuje.

⁴⁶ JACOBSON, Sidney. Anne Franková: komiksový životopis. Ilustroval Ernie COLÓN. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-289-1.

Kniha nejenže přibližuje osobní příběh Anne Frankové, ale také poskytuje širší historický kontext. Autoři začleňují informace o nacistické okupaci Nizozemska, pronásledování Židů a životě v úkrytu. Tyto historické prvky jsou důležité pro pochopení hrůz holokaustu a důvodů, proč je příběh Anne Frankové tak důležitý.

Komiks také zkoumá psychologické aspekty života v úkrytu. Zobrazuje, jak izolace, strach a nejistota ovlivňují jednotlivce, zvláště mladou dívku jako Anne. Tento aspekt je výborně vykreslen prostřednictvím ilustrací, které zachycují často vypjaté emoce a mezilidské vztahy v těsném a stresujícím prostředí.

Deník Anne Frankové (Anne Frank's Diary: The Graphic Adaptation) adaptovaný Ari Folmanem a Davidem Polonským je grafický román inspirovaný původním deníkem Anne Frankové. Tento komiks využívá propracované ilustrace k oživení příběhu a přiblížení ho čtenářům všech věkových kategorií.

Dílo kombinuje text původního *Deníku* s ilustracemi, což umožňuje čtenářům vizuálně prožít příběh. Čtenář díky se lépe vžije do jednotlivých postav. Adaptace původního textu deníku je věrná duchu originálu. Některé zápisy jsou vynechány, což na kvalitě neubírá, sám autor říká: *...bez vynechání jediného slova, s úctou ke každému písmenku, které Anne napsala, vzniklo by dílo o takových 3 500 stranách...*⁴⁷

Velká část knihy je zpracována opravdu jako komiks, ale stejně jako se vyvíjela Anne, autoři tohoto díla měli pocit, že se musí vyvíjet i grafické zpracování jejího. Proto aby Anniny myšlenky neztratily na jejich hloubce, některé její zápisy zveřejnili celé a vytvořili k nim vhodnou ilustraci, která prohlubuje emoce, které čtenář při čtení cítí.⁴⁸

Ilustrace jsou detailní a emotivní, pomáhají přenést čtenáře do doby a prostředí, kde se příběh odehrává. Použití barev a styl kresby je promyšlené, podporuje atmosféru a emocionální náboj příběhu. Dílo slouží jako důležitý nástroj pro edukaci mladých lidí o hrůzách holokaustu a důsledcích války. Kombinace silného příběhu a kvalitního vizuálního zpracování dává dílu vysokou literární a uměleckou hodnotu.

Pokud bych měla tyto dva zmíněné komiksy porovnat mezi sebou, bližší by mi bylo zpracování Folmana a Polonskyho, z mého pohledu lépe zachycuje emoce – na jedné straně

⁴⁷ FOLMAN, Ari. *Deník Anne Frankové*. Ilustroval David POLONSKI, přeložil Magda de BRUIN-HÜBLOVÁ, přeložil Miroslav DRÁPAL, přeložil Michaela JACOBSENOVÁ. Praha: Triáda, 2017. Delfin (Triáda), str. 150. ISBN 978-80-7474-219-4,

⁴⁸ Tamtéž, str. 149-150.

dokázali vystihnout temné a smutné myšlenky, které Anne běhaly hlavou ke konci ukrývání, na druhé straně dokázali vtipně zobrazit veškeré obyvatelstvo zadního domku, například jak sedí u společné večeře, ale místo obličejů a lidských postav u stolu sedí zvířata podle toho, jak je Anne popisuje.

Na publikaci Jacobsona a Colona ale oceňuji první část, kde je komiksem zobrazen historický kontext, který díky obrázku dětský čtenář dokáže lépe pochopit. Nicméně *Anne Franková – komiksový životopis* i *Deník Anne Frankové* (v originále – *Anne Frank's Diary: The Graphic Adaptation*) přispívá k udržení jejího odkazu živého pro budoucí generace.

4.6 Divadelní hry

Deník Anne Frankové se stal inspirací nejen pro knihy, ale i pro divadelní jeviště po celém světě. Vybrala jsem několik světových her. Všechny jsou adaptací *Deníku* – některé jsou obsahově téměř totožné, některé jsou volnější a alternativnější.

The Diary of Anne Frank (1955) je pravděpodobně nejznámější divadelní adaptace *Deníku Anne Frankové*. Hra byla napsána Frances Goodrichovou a Albertem Hackettem, premiéra proběhla v Divadle Broadwayi v roce 1955. Tato inscenace získala Pulitzerovu cenu za drama a měla celkem 717 repríz.

Verze *The Diary of Anne Frank* z roku 1997 je aktualizovanou adaptací původní inscenace Goodrichové a Hacketta, kterou přepsala Wendy Kesselmanová. Tato adaptace byla uvedena taktéž na Broadwayi s Natalií Portmanovou v roli Anne Frankové. Přestože hra *Deník* zpracovává hlouběji, využívá více deníkových zápisů, nesetkala se s tak kladným ohlasem jako hra zmíněná výše. Kritizován byl hlavně výkon Portmannové.⁴⁹

Anne je inscenací z roku 2009. Byla produkována v Nizozemsku k 80. výročí narození Anne Frankové ve spolupráce s Anne Frank Fonds. Hra byla uvedena v Theater Amsterdam, který byl speciálně postaven pro tuto produkci. Hra kombinuje prvky hudebního divadla a činohry.

And Then They Came for Me: Remembering the World of Anne Frank patří mezi multimediální divadelní hry. Napsal ji James Still. Kombinuje prvky činohry a dokumentárního filmu a zkoumá životy mladých přátel Anne Frankové, kteří přežili holokaust. Není tedy přímo

⁴⁹ PROSEOVÁ, Francine. Deník Anne Frankové jako literární a kulturní fenomén. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 424-435, Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

zaměřena na samotnou Anne Frankovou, přesto je její postava i v této hře velmi důležitá hlavně v pochopení kontextu doby a okolností, ve které se děj odehrává.⁵⁰

Hra *The Secret Annex* vznikla na základě stejnojmenné knihy z roku 2015 dramatičky Alix Soblerové. Mezi ostatními hrami stejného zaměření vyčnívá z jednoduchého důvodu – pojednává o tom, jak by Anne mohla žít, kdyby holocaust přežila.⁵¹

Přestože dnes existuje mnoho verzí divadelních adaptací, z počátku nebylo příliš dramatiků, kteří by chtěli téma *Deníku* zpracovávat. Například podle Lilian Hellmanové, která byla mezi prvními oslovenými dramatiky ke zpracování, je příliš těžké a bolestné zpracovávat natolik silný příběh mladé dívky jen necelých 10 let poté, co II. světová válka skončila.⁵² Nakonec se prvního zpracování zhostili Goodrichová s Heckettem, kteří pracovali jako hollywoodští scénaristé, ale zabývali se spíše komediemi. Celý proces tvoření hry až do premiéry zabral téměř 2 roky, bylo zamítnuto několik verzí. Po premiéře se hra dočkala úspěchu a chytla za srdce nejednoho diváka, o čemž svědčí kolem jednoho milionu diváků během dvou let. Stejnou hru mohli diváci shlédnout i v Německu.⁵³

*Divadelní kritik Kenneth Tylan byl po skončení představení svědkem následující reakce: „Když se v sále rozsvítilo, obecnostvo zůstalo sedět jako zkamenělé. Půl minuty zírali někteří nehybně před sebe, jiní se dívali na zem. Pak všichni vstali, jako by se probrali z noční můry, a mlčky kráčeli k východu. Lidé se na sebe nedívali a vyhýbali se i obvyklým krátkým pohledům mezi přáteli a známými. Netleskalo se a herci nebyli vyvoláni zpět na jeviště.“*⁵⁴ Tato reakce publika ukazuje na silné emoce, které v divácích vzbudilo nejen samotné zpracování hry, ale hlavně samotný Annin příběh.

V České republice poprvé hru zinscenovalo Ústřední divadlo československé armády v roce 1957, do hlavní role Anne byla obsazena Jiřina Jirásková. V posledních letech jsme se s divadelní adaptací *Deníku* mohli setkat například v královehradeckém Divadle Drak (2016) nebo ve Slováckém divadle v Uherském Hradišti (2015).⁵⁵

⁵⁰ BURLINGAME, Delaney. *And Then They Came for Me: Remembering the World of Anne Frank: Story Guide* [online]. Dostupné z <https://asf.net/wp-content/uploads/2019/12/And-Then-They-Came-for-Me-Study-Guide-ASF.pdf>. [cit. 2024-06-08]

⁵¹ Alix Sobler [online]. Dostupné z: <https://alixsobler.com/the-secret-annex/>. [cit. 2024-06-11].

⁵² PROSEOVÁ, Francine. Deník Anne Frankové jako literární a kulturní fenomén. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 424-435. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

4.7 Filmy s tematikou Deníku Anne Frankové

Fenomén *Deníku* se nevyhnul ani kinematografii, vzniklo velké množství filmů, ale i dokumentů obsahující rozhovory s lidmi, kteří rodinu Frankových znali.

Nejúspěšnější filmovou adaptací *Deníku Anne Frankové*, které se zhostil režisér George Stevens v rámci produkce Twentieth Century Fox, byl stejnojmenný film uvedený na promítací plátna v roce 1959 s celkovou minutáží 180 miut. Do hlavní role byla obsazena Millie Perkins. Na scénáři se podíleli i autoři divadelní hry Goodrichová a Hackett. Film celkem osmi nominací na Oscara získal tři, u diváků sklídl po promítání velký úspěch až na finální scénu, kde se Anne nacházela v koncentračním táboře. Tato scéna byla nakonec vystřižena z důvodu Anniny víry. Věřila, že každý člověk se rodí dobrý. Autoři chtěli, aby byla tato myšlenka zachována.⁵⁶

Nejúspěšnější dokumentem je film *Anne Frank: Remembered* z roku 1995, vznikl v režii Jona Blaira ve spolupráci s Domem Anne Frankové. Získal Oskara za nejlepší dokument. Film se nezaměřuje pouze na samotný deník, snaží se uctít Annin odkaz. Obsahuje rozhovory s lidmi, kteří Anne znali. Právě díky těmto rozhovorům, mezi kterými najdeme i svědectví Miep Geisové, blízkou přítelkyni Frankových, nebo Hanneli, pravděpodobně poslední osobou, která viděla Anne naživu. Tato svědectví prohlubují emoce, které divák cítí během sledování. Jon Blair k natáčení využil veškerá dostupná místa, kde Anne pobývala – dům, kde se skrývali, ale i koncentrační tábor Osvětim.⁵⁷

Ve spolupráci s Anne Frank Fond vznikl film *Moje dcera Anne Franková* na základě rozhovorů s Ottou Frankem. V roce 2016 vznikla novodobá filmová verze *Deníku*, která by příběh Anne měla přiblížit mladým generacím, které příběh dosud neznají.⁵⁸

V roce 2021 vznikl animovaný film s názvem *Where Is Anne Frank*, který tvořil Ari Folman taktéž ve spolupráci s Anne Frank Fonds. Film zpracovává příběh unikátním způsobem, co se týče grafiky i vyprávění. Příběh vypráví Kitty, které jsou adresované Anniny dopisy v *Deníku*. Vypráví svůj vlastní příběh během hledání Anne, která zmizela. Děj se neodehrává během II. světové války, ale v dnešní přítomnosti. Kitty vzešla z deníku, právě u něj se ocitá – v muzeu Dům Anne Frankové. Zpočátku je pro všechny neviditelná, když si ale vezme deník a rozhodne se, že svou kamarádku najde, ožívá. nechápe, co se stalo. Postupně zjišťuje osud své kamarádky Anne navštěvuje místa, odkud pochází Anniny zápisky, navštíví i místo, kde zemřela. Kitty

⁵⁶ PROSEOVÁ, Francine. Deník Anne Frankové jako literární a kulturní fenomén. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 424-435. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

⁵⁷ *Anne Frank: Remembered*, 1995, režie: Jon Blair.

⁵⁸ Anne Frank Fonds [online]. Dostupné z: <http://www.annefrank.ch/de>. [cit. 2024-06-11]

zjišťuje, že je spojena s deníkem a bez něj nemůže existovat. Mezitím se po Amsterdamu začalo pátrat po zmizelém deníku. Když Kitty pozná a pochopí celý Annin příběh a jaký odkaz díky deníku zanechala, rozhodne se deník vrátit. V příběhu nechybí ani romantická linka, kdy si Kitty vytváří blízký vztah s Peterem, kterého si nejdříve spletla s Peterem van Pelsem z *Deníku*, a společně cestují po stopách Anne. Na konci, během polibku s Peterem, se Kitty rozpouští v inkoust a mizí ve větru, protože se deník vrátil na své místo do muzea.⁵⁹

Tento film je unikátem mezi ostatními s tematikou *Deníku Anne Frankové* nesoucí její odkaz. Je vhodný i pro děti, ale zalíbení si najde i u dospělých. Vzhledem k tomu, že film vytvářel Folman s Polonskym, po grafické stránce se shoduje s jejich společným dílem komiksovým *Deníkem Anne Frankové*, které bylo taktéž velmi úspěšné.

⁵⁹ ANNE FRANK FONDS. *Where Is Anne Frank?* [online]. Dostupné z: <https://www.wherisannefrank.com/en>. [cit. 2024-06-10]

Závěr

Ve své práci jsem nejdříve přiblížila historický kontext druhé světové války a holocaustu, zároveň jsem se podrobněji zaměřila na Nizozemí v době okupace. Tato část byla nezbytná pro pochopení kontextu vzniku *Deníku* i dalších děl s podobnou tematikou. Přestože věřím, že společnost závažnosti těchto zločinů rozumí, měli bychom si je i nadále připomínat a snažit se, aby k podobným konfliktům nedocházelo. Byť menší, ale přesto důležitou částí bylo hledání dalších dětských hrdinů, kteří nám zanechali své deníky.

Nejobsáhlejší část tvořil rozbor *Deníku* a Anne Frankové. Samotné čtení *Deníku* pro mě bylo emocionálně náročné, poněvadž představa, že já nebo mí blízcí zažívají takové utrpení, se stala nemyslitelnou. Zároveň jsem byla překvapena z toho, jak se Anne i ve velice ztížených podmínkách vyvinula, její vyjadřování působilo velmi dospěle a myšlenky uceleně. Zpočátku, například v zápisech, kde Anne píše o nepříjemném vztahu s matkou, nepatřila mezi mé oblíbené postavy. Později, když jsem se do příběhu ponořila více a pochopila další souvislosti spojené s Frankovými, jsem si Anne oblíbila pro lehkost, jakou popisuje jednotlivé dny, a hlavně pro její nekonečnou naději a víru v lepší zítřky, což jsou podle mého názoru hlavní důvody, proč se *Deník* stal tak populárním. Při bádání mě velmi překvapilo, kolik lidí popírá holocaust a kolik lidí nevěřilo Anniným zápiskům. Na druhou stranu jsem pochopila lehké pobouření společnosti, které se objevilo ve spojení s cenzurou Ottou Frankem, mělo by být ale více než jasné, že žádný otec nechce pošpinit odkaz své milované dcery, ba dokonce celé rodiny. Snažila jsem se odkrýt nejen Anninu osobnost, ale i okolnosti, které souvisely s vydáním *Deníku*. Zaujalo mě, kolik kontroverze *Deník* vyvolal.

Hlavní část, kde jsem rozebírala jednotlivé publikace více či méně inspirované *Deníkem Anne Frankové*, mě utvrdilo v tom, že některé věci nejsou tím, čím se na první pohled zdají být. Když jsem vybírala knihy, které v práci rozeberu, chtěla jsem dát na první dojem a v průběhu vypracování této práce zjistit z jakého důvodu jsou díla s Anne Frankovou spojená. Knihy *Zachránit! příběh ženy, která ukrývala rodinu Anne Frankové* a *Život po Anně Frankové* zpracovávají příběhy dvou silných žen. Miep Geisová, blízká přítelkyně Frankových, sehrála jednu z nejdůležitějších rolí v životě Anne Frankové. Její memoáry přinesly nové poznatky i pohledy na ukrývání i vyrovnávání se ztrátou blízkých. Berthe Meijerová naopak mi ve své knize naopak ukázala temnou stranu přežití holocaustu, o které jsem dosud nepřemýšlela, nicméně její odhodlání žít se velmi podobá s nadějí, kterou přinášela Anne.

Knihou, která pro mne byla naopak zklamáním, se stala *Anna Franková: příběh zrady*. Očekávala jsem, že i tento příběh bude spjat s *Deníkem* a dozvím se pro mě dosud nezjištěné informace. Byla jsem tedy velmi zklamaná, když jsem četla o životě rodiny Kremerových, kteří s Frankovými měli společného pouze to, že bydleli nedaleko od sebe, tím bych ale nerada dehonestovala činy, které Gerald Kremer během života pro Židy vykonal. Věřím ale, že pokud Kremer mladší zvolil pro knihu jiný název, stala by se daleko oblíbenější a odkaz jeho otce by byl uctěn daleko lépe.

Komiksová zpracování, která jsem si vybrala pro další zkoumání, se pro mě stala příjemným čtením, poněvadž obě verze jsou skvěle zpracované, byť každá rozdílným způsobem. Tyto komiksové knihy mohly být skvělým prostředkem k seznámení žáků s příběhem Anne Frankové a jejím *Deníkem*.

Dílo *Láska Anne Frankové* zpracovává *Deník* jako částečnou fikci. Autorka se snažila přiblížit příběh Petera van Pelse. Této nelehké úlohy se zhostila podle mého názoru velmi kvalitně a díky ní měli čtenáři možnost poznat mladistvou lásku dvou lidí, kteří věřili v lepší zítřky a byli si pro sebe navzájem oporou. I díky tomu zpracování, přestože není zcela pravdivé, se mi Anne chápala zase o něco lépe. Pro mnohé čtenáře může být přesně toto dílo skvělým prvním krokem, pokud se chtějí ponořit hlouběji.

Překvapilo mě, kolik divadelních her a filmů vzniklo na základě *Deníku Anne Frankové*. Tím se mi potvrdila myšlenka, se kterou jsem si pohrávala během celého tvoření této práce. Anne Franková s jejím ikonickým *Deníkem* není pouze symbolem obětí holocaustu, ale stala se fenoménem.

Téma *Publikace inspirované Deníkem Anne Frankové* mě zaujalo hned zpočátku, samotné zpracování pro mě bylo složité a emočně náročné právě z důvodu citlivého tématu, nicméně velmi přínosné ať už pro budoucí pedagogickou praxi či hlubokými myšlenkami, které jednotlivá díla zpracovávala a které jsem se snažila u každého z nich vyzdvihnout.

Seznam použité literatury

Primární literatura

DOGAR, Sharon. *Láska Anny Frankové*. Líbeznice: Víkend, 2011. ISBN 978-80-7222-802-7.

FOLMAN, Ari. *Deník Anne Frankové*. Ilustroval David POLONSKI, přeložil Magda de BRUIN-HÜBLOVÁ, přeložil Miroslav DRÁPAL, přeložil Michaela JACOBSENOVÁ. Praha: Triáda, 2017. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-219-4.

FRANK, Anne. *Deník*. Vyd. v nakl. Triáda 5., nezměn. Přeložil Miroslav DRÁPAL, přeložil Michaela JACOBSENOVÁ. Praha: Triáda, 2014. ISBN 978-80-7474-113-5

FRANK, Anne. *Souborné vydání*. Přeložil Magda de BRUIN-HÜBLOVÁ. Praha: Triáda, 2022. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

GIES, Miep, GOLD, Alison Leslie. *Zachránit! příběh ženy, která ukryvala rodinu Anne Frankové*. Voznice: Leda, 2010. ISBN 978-80-7335-224-0.

JACOBSON, Sidney. *Anne Franková: komiksový životopis*. Ilustroval Ernie COLÓN. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-289-1.

KREMER, Gerard. *Anna Franková: příběh zrady: záhada odhalena po 75 letech*. Přeložil Jan J. ŠKROB. Praha: Dobrovský, 2022. Pangea. ISBN 978-80-277-0044-8.

MEIJER, Berthe. *Život po Anně Frankové*. Praha: Epoque, 2012. ISBN 978-80-7425-140-5.

Sekundární literatura

HIRCHFELD, Gerhard. Soudobý historický kontext. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 417-423. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

HOLLIDAY, Laurel, ŠTENCL, Richard, ed. *Holocaust a válka očima dětí: (utajené deníky)*. Přeložil Dagmar STEINOVÁ, přeložil Angela ŽUKOVSKÁ, přeložil Helena TEIGOVÁ, přeložil Helena STACHOVÁ. Praha: Prostor, 1997. ISBN 80-85190-56-7.

HORTON, Rosalind a Sally SIMMONS. *Ženy, které změnily svět: [50 dramatických osudů]*. [Líbeznice]: Víkend, 2007. ISBN 978-80-86891-73-6.

PRESSLEROVÁ, Mirjam. Historie rodiny Anne Frankové. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 410-416. Delfin (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-

PRESSLEROVÁ, Mirjam. Život Anne Frankové. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 403-409. Delfín (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

PROSEOVÁ, Francine. Deník Anne Frankové jako literární a kulturní fenomén. In: *Souborné vydání*. Praha: Triáda, 2022, s. 424-435. Delfín (Triáda). ISBN 978-80-7474-409-9.

SHAW, Antony. *Druhá světová válka den po dni*. V Praze: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0732-3.

WEISSOVÁ, Helga. *Deník 1938-1945: příběh dívky, která přežila holocaust*. Brno: Jota, 2012. ISBN 978-80-7217-965-7.

Internetové zdroje

Alix Sobler [online]. Dostupné z: <https://alixsobler.com/> [cit. 2024-06-11].

Anne Frank Fonds [online]. Dostupné z: <http://www.annefrank.ch/> [cit. 2024-06-11].

ANNE FRANK HOUSE. *Anne Frank House* [online]. Dostupné z: <https://www.annefrank.org/en/> [cit. 2024-06-10].

ANNE FRANK FONDS. *Where Is Anne Frank?* [online]. Dostupné z: <https://www.whereisannefrank.com/en>. [cit. 2024-06-10].

BURLINGAME, Delaney. *And Then They Came for Me: Remembering the World of Anne Frank: Story Guide* [online]. Dostupné z <https://asf.net/wp-content/uploads/2019/12/And-Then-They-Came-for-Me-Study-Guide-ASF.pdf>. [cit. 2024-06-08].

Cambridge International Dictionary. Cambridge University Press. Dostupné z <https://dictionary.cambridge.org/>. [cit. 2024-05-30].

Dějiny holocaustu. [online]. Institut Terezínské iniciativy. Dostupné z <https://www.holocaust.cz/>. [cit. 2024-04-06].

Deník Otty Wolfa [online]. Institut Terezínské iniciativy Dostupné z <https://www.holocaust.cz/zdroje/odborne-a-dalsi-texty/denik-otty-wolfa/>. [cit. 2024-06-06].

FELDERER, Ditlieb. *Anne's Frank Diary – A Hoax*. Taby, Sweden: Bible Researcher, 1978. ISBN 91-85560-02-2, dostupné z <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=55bf95fc07ec67b47d12360c742c52fa92176d1f>. [cit. 2024-06-01].

How Many People Did The Nazis Murder? [online]. United States Holocaust Memorial Museum. 2023. Dostupné z: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/documenting-numbers-of-victims-of-the-holocaust-and-nazi-persecution>. [cit. 2024-06-06].

MAŠÁT, Milan. (2019). *Deníky s tematikou šoa v kontextu literární výchovy*. Jazyk – literatura – komunikace, 2018(1), 26–40. Dostupné z <http://jlk.upol.cz/index.php/cislo-1-2018>. [cit. 2024-06-09]

MEGARGEE, Geoffrey Preaut (ed.). *Encyclopedia of Camps and Ghettos, 1933–1945*. Bloomington: United States Holocaust Memorial Museum, 2012 ISBN 978-0-253-35599-7. (anglicky). Dostupné z <https://www.ushmm.org/research/publicatcions/encyclopedia-camps-ghettos>, [cit. 2024-05-23]

Norimberské zákony (1935). [online]. Institut Tereziánské iniciativy. Dostupné z <https://www.holocaust.cz/>. [cit. 2024-04-18]

Publikace. In: *Internetová jazyková příručka* [online]. 2008–2024. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. Dostupné z <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=publikace> [cit. 2024-05-30]

Research Starters: Worldwide Deaths in World War II [online]. The National WWII Museum. Dostupné z: <https://www.nationalww2museum.org/students-teachers/student-resources/research-starters/research-starters-worldwide-deaths-world-war>. [cit. 2024-06-06].

SMILDE, Koen. *What is the Holocaust?* [online]. Anne Frank House. Dostupné z: <https://www.annefrank.org/en/anne-frank/go-in-depth/what-is-the-holocaust/> [cit. 2024-03-02].